АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ

САХРО Григорій Федорович - приватний нотаріус Коломийського округу Івано-Франківської області

ORCID ID: 0009-0006-4615-8657
DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.8

Розглянуто адміністративно-правовий аспект функціонування нотаріату в Україні. Проаналізовано законодавче регулювання та практику роботи нотаріусів з точки зору адміністративного права. У статті розглядається роль та функції нотаріату в Україні з точки зору адміністративно-правового аспекту. Зазначається, що нотаріальна діяльність має на меті підтвердження прав та фактів з юридичною значущістю, а також легалізацію документів. Описано складові механізму нотаріальної діяльності, зокрема, засвідчення документів, ведення реєстрів та надання правових консультацій. Висвітлено адміністративно-правовий контекст, який включає законодавче регулювання, ліцензування нотаріусів, контроль за їх діяльністю та організаційну структуру системи. Заключно наголошується на важливості подальших досліджень для вдосконалення адміністративно-правового середовища нотаріату в Україні з метою підвищення довіри громадян до нотаріальних послуг та забезпечення високого рівня правової безпеки в країні. Це дослідження спрямоване на удосконалення нормативно-правової бази, забезпечення ефективності та законності діяльності нотаріусів та підвищення довіри громадян до нотаріальної системи в Україні.

Ключові слова: нотаріат, нормативно-правове регулювання, діяльність системи нотаріату, нотаріус, удосконалення нотаріальної системи.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Адміністративно-правовий аспект діяльності системи нотаріату в Україні стикається з рядом складних питань, які потребують уважного аналізу та вирішення. Однією з цих проблем є забезпечення ефективності та законності роботи нотаріусів у контексті їхньої відповідальності перед владою та клієнтами. Існує також потреба в розробці механізмів контролю за діяльністю нотаріусів з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил і норм.

Зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Ці проблеми безпосередньо впливають на якість надання нотаріальних послуг та довіру громадян до системи нотаріату в цілому. Розробка ефективних механізмів контролю та вдосконалення нормативно-правової бази є необхідними кроками для покращення функціонування нотаріальної системи в Україні. Такі наукові та практичні завдання вимагають ретельного дослідження адміністративно-правового аспекту діяльності нотаріату з метою визначення шляхів його оптимізації та підвищення ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: І. Беззуб, Н. Денисяк, М. Долинська, С. Ковальчук, Л. Ладіна, А. Маржина та ін.

Мета цієї роботи полягає в ретельному вивченні та аналізі адміністративно-правового аспекту діяльності системи нотаріату в

Україні. Основним завданням є розкриття особливостей правового статусу нотаріусів, процедур їх роботи та взаємодії з органами влади. Це дослідження спрямоване на ідентифікацію можливих проблем у функціонуванні нотаріальної системи з точки зору адміністративного права та розробку рекомендацій щодо їх вирішення. Крім того, метою є сприяння удосконаленню законодавчої бази та підвищенню ефективності та законності нотаріальної діяльності з метою забезпечення довіри громадян до нотаріальної системи в Україні.

Зокрема, нотаріальна діяльність у контексті України виступає як функція нотаріусів та інших осіб, які мають повноваження від держави для виконання нотаріальних актів. Ця діяльність спрямована на підтвердження беззаперечних прав та фактів з юридичною значущістю, а також на легалізацію документів з метою надання їм офіційного та доказового статусу [9, с. 49-53].

Законодавче регулювання та практика роботи нотаріусів з точки зору адміністративного права є ключовими аспектами забезпечення ефективності та законності їхньої діяльності. Робота нотаріусів визначена законами та іншими нормативно-правовими актами. Найважливішими є «Про нотаріат» та інші закони, що стосуються цієї сфери. Нотаріуси повинні дотримуватися встановлених законом норм та виконувати свої обов'язки в межах визначених правил. Нотаріуси здійснюють ряд адміністративних процедур, таких як засвідчення підписів, складання нотаріальних документів, ведення реєстрів тощо, з дотриманням вимог законодавства та процедур. Нотаріуси взаємодіють з іншими державними органами, зокрема, з реєстраційними службами, податковими органами та іншими, у рамках адміністративних процедур та виконання своїх повноважень [4, с. 46].

Таким чином, адміністративне право відіграє важливу роль у регулюванні та контролі за діяльністю нотаріусів, забезпечуючи законність, об'єктивність та ефективність їхньої роботи.

Адміністративно-правовий статус приватного нотаріуса може бути краще розглянутий через виділення наступних структурних елементів:

1) Системність прав та обов'язків, призначення та функцій;

2) Принципи діяльності;

3) Юридична відповідальність [7, с. 51].

Система нотаріату в Україні відіграє ключову роль у забезпеченні правової безпеки та реалізації прав та інтересів громадян. Основні аспекти діяльності цієї системи включають, а саме:

- нотаріуси здійснюють посвідчення різноманітних правочинів, таких як угоди купівлі-продажу, дарування, спадщини тощо. Їхні підписи та печатки надають документам офіційного характеру та довіреності;
- нотаріуси засвідчують копії документів, а також здійснюють переклади та надають їм офіційного статусу;
- система нотаріату забезпечує легалізацію документів для їх використання за межами України, що є важливим для міжнародних відносин та бізнесу;
- нотаріуси видають нотаріальні довіреності, що надають повноваження іншим особам виконувати певні дії від імені громадян або організацій.
- нотаріуси зберігають реєстри довіреностей, спадкових справ, угод та інших правочинів, що забезпечує правову стабільність та захист прав учасників;
- нотаріуси надають правову консультацію з питань, що виникають у зв'язку з укладенням угод та здійсненням інших правочинів.
- система нотаріату забезпечує захист інтересів сторін у правочині та запобігає можливим спорам і конфліктам [5, с. 109].

У цілому, система нотаріату в Україні виконує важливу роль у забезпеченні правової стабільності, захисті прав та інтересів громадян та підтриманні довіри до правової системи країни.

Нотаріус має особливий дуалістичний статус, який потребує його віднесення до посадових осіб, незалежно від того, що він не працює на державній службі і не є частиною державного апарату. Ця унікальність його правового становища проявляється у тому, що нотаріус виконує функції, які зазвичай виконує держава. Він представляє специ-

фічний вид професійного статусу, оскільки має особливі правові можливості як посадова особа, що має публічні повноваження, що дозволяють йому ефективно здійснювати свою професійну діяльність. Згідно із законодавством України, щодо осіб, які бажають стати нотаріусами та отримати відповідний правовий статус, встановлюються певні вимоги щодо їх соціально-демографічного статусу, освіти, професійного досвіду, навичок і здібностей. Якщо особа відповідає цим вимогам, держава визнає її здатною мати право на зайняття нотаріальної діяльності та, отже, на отримання правового статусу нотаріуса [7, с. 52].

Адміністративно-правовий аспект у контексті системи нотаріату в Україні охоплює сукупність правових норм, процедур, та організаційних заходів, спрямованих на регулювання та контроль за діяльністю нотаріусів та нотаріальних установ.

Аспекти адміністративно-правової діяльності системи нотаріату в Україні можна розглядати з кількох ключових позицій: по-перше, це забезпечення діяльності нотаріусів базується на чіткій системі нормативно-правових актів, що визначають їхні повноваження, процедури роботи, відповідальність та інші аспекти функціонування; по-друге, держава здійснює контроль за діяльністю нотаріусів через процедуру їх ліцензування та встановлення вимог до кваліфікації та професійної діяльності; по-третє, існує система нагляду за діяльністю нотаріусів та можливістю застосування дисциплінарних санкцій у разі порушення ними встановлених правил та норм; по-четверте, адміністративно-правовий аспект також охоплює організаційну структуру системи нотаріату, включаючи централізоване та децентралізоване управління, систему професійних об'єднань та інші аспекти організаційного характеру; по-п'яте, система нотаріату взаємодіє з іншими галузями влади та державними органами для забезпечення реалізації правосуддя та правової безпеки громадян [3, с. 67].

У цілому, адміністративно-правовий аспект діяльності системи нотаріату в Україні розглядається як комплексний набір заходів, спрямованих на забезпечення ефективного та законного функціонування цієї важливої галузі правової системи країни.

Адміністративно-правовий статус, розглядуваний як юридична категорія, служить для характеризації суб'єктів та сприяє нормальній взаємодії між ними у відносинах публічно-правового характеру. У деяких випадках до складових елементів адміністративно-правового статусу включають і перелік функцій суб'єкта правовідносин. Такий підхід є виправданим, оскільки функції визначають характер участі суб'єкта в правовідносинах та визначають зміст його правової суб'єктності. Особливість та унікальність дуалістичного статусу приватного нотаріуса вимагає його віднесення до посадових осіб, незважаючи на те, що він не займає посаду в державній службі та не є частиною державного апарату. Це особливе правове становище випливає з визначених у законодавстві завдань та повноважень нотаріуса і проявляється у виконанні ним функцій, які зазвичай призначені державі [6, с. 53].

Адміністративно-правовий статус приватного нотаріуса може бути розглянутий як спеціальний випадок професійного статусу. Це пояснюється тим, що нотаріус має унікальні правові можливості, які надаються йому державою для ефективного виконання своєї професійної діяльності як посадовій особі, наділеній публічними повноваженнями. Однак, деякі дослідники, вважають, що надавання нотаріусам права діяти від імені держави не є доцільним. У такому випадку, при порушенні нотаріусом прав громадян, позов може бути направлений проти держави.

Висновки

Адміністративно-правовий аспект діяльності системи нотаріату в Україні вимагає чіткого та комплексного правового регулювання з метою забезпечення ефективності, прозорості та законності процесів надання нотаріальних послуг. Для забезпечення високих стандартів надання нотаріальних послуг важливо посилення контролю та нагляду за діяльністю нотаріусів, а також вжиття ефективних заходів щодо запобігання порушень законодавства. Подальші розвідки у напрямку впровадження та використан-

ня сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності нотаріату можуть сприяти підвищенню ефективності процесів, забезпеченню зручності для клієнтів та підвищенню рівня кібербезпеки. Для більш глибокого розуміння адміністративно-правового аспекту діяльності системи нотаріату в Україні необхідно проведення подальших досліджень, спрямованих на аналіз ефективності чинного законодавства, ідентифікацію потенційних проблем та визначення шляхів їх вирішення.

Отже, подальші розвідки в цому напрямі мають на меті забезпечення подальшого покращення адміністративно-правового середовища в системі нотаріату в Україні, що сприятиме підвищенню довіри громадян до нотаріальних послуг та забезпечить високий рівень правової безпеки в країні.

Література

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р., № 3425-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3425-12

2. Беззуб І. Реформа нотаріату в Україні. Громадська думка про правотворення. 2020. № 15 (200). С. 12–20. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/15.pdf.

3. Денисяк Н. М. Правові засади діяльності нотаріату за законодавством України: матеріальний та процесуаний аспекти: дис.... канд. юрид. Наук. Одеса, 2017. 272 с.

4. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів : Ліга-Прес. 2018. 398 с. 88

5. Ковальчук С. П. Адміністративно-правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні: дис. … канд. юрид. наук. Київ, 2019. 221 с.

6. Ладіна Л. С. Юридична відповідальність приватного нотаріуса за адміністративним законодавством України. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081–Право. Одеський державний університет внутрішніх справ; Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2023. 248 с.

7. Ладіна Л. С., Веселов М. Ю. Функціональна специфіка діяльності нотаріальних органів в контексті адміністративно-правового статусу приватних нотаріусів. The V International Science Conference «Theoretical and scientific bases of development of scientific thought», February 16 – 19, 2021, Rome, Italy. С. 243–248.

8. Маржина А. А. Складові механізму нотаріальної діяльності: теоретико-правовий вимір. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 49-54.

References

1. On notariate: Law of Ukraine dated September 2, 1993, No. 3425-XII. URL: (https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3425-12) [in Ukrainian].

2. Bezsub I. Reform of notariate in Ukraine. Public Opinion on Legislation. 2020. No. 15 (200). P. 12–20. URL: [link](http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/15.pdf). [in Ukrainian].

3. Denysiak N. M. Legal principles of notariate activity according to the legislation of Ukraine: material and procedural aspects: dissertation...Candidate of Law Sciences. Odesa, 2017. 272 p. [in Ukrainian].

4. Dolinska M. S. Notariate: textbook. Lviv: Liga-Pres. 2018. 398 p. [in Ukrainian].

5. Kovalchuk S. P. Administrative-legal regulation of notarial activity in Ukraine: dissertation...Candidate of Law Sciences. Kyiv, 2019. 221 p. [in Ukrainian].

6. Ladina L. S. Legal liability of private notaries under the administrative legislation of Ukraine. Qualification scientific work as manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Law. Odesa State University of Internal Affairs; Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, 2023. 248 p. [in Ukrainian].

7. Ladina L. S., Veselov M. Yu. Functional specifics of notarial bodies' activity in the context of the administrative-legal status of private notaries. The V International Science Conference «Theoretical and scientific bases of development of scientific thought», February 16–19, 2021, Rome, Italy. P. 243–248. [in Ukrainian]. [in Ukrainian].

8. Marzhyna A. A. Components of the mechanism of notarial activity: theoretical-legal dimension. Electronic scientific publication «Analytical-comparative jurisprudence». 2022. № 4. P. 49-54. [in Ukrainian].

ADMINISTRATIVE-LEGAL ASPECTS OF NOTARIAL SYSTEM ACTIVITIES IN UKRAINE

The notarial system in Ukraine plays a pivotal role in ensuring legal certainty and protection of citizens' rights and interests. This extended abstract delves into the administrative and legal dimensions of the functioning of the notarial system within the Ukrainian legal framework. The administrative aspect encompasses the organizational structure of notarial offices, the appointment, and oversight of notaries, as well as the regulatory framework governing their activities. Notaries in Ukraine are appointed and regulated by the Ministry of Justice, ensuring adherence to legal standards and ethical conduct. This administrative framework aims to maintain the integrity and professionalism of the notarial profession. From a legal perspective, the notarial system operates within the framework of Ukrainian civil and administrative law. Notaries are entrusted with various legal functions, including the certification of legal documents, authentication of signatures, and establishment of powers of attorney. They also play a vital role in real estate transactions, succession matters, and corporate governance. Moreover, the legal aspect encompasses the responsibility of notaries to comply with legal procedures, maintain confidentiality, and uphold the principles of impartiality and independence. Legal regulations outline the scope of notarial activities, the rights and obligations of notaries, and mechanisms for addressing disputes or grievances related to notarial acts. The interaction between administrative and legal aspects is essential for the effective functioning of the notarial system. Administrative measures ensure the proper organization and supervision of notarial activities, while legal norms provide the framework for the execution of notarial acts and protection of parties' rights. Challenges within the administrative-legal framework of the Ukrainian notarial system include ensuring uniformity of practices across different regions, enhancing transparency, and addressing emerging legal issues in a rapidly evolving society. Addressing these challenges requires continuous monitoring, legislative reforms, and capacity-building initiatives to strengthen the integrity and efficiency of the notarial system. In conclusion, understanding the administrative-legal aspects of the notarial system in Ukraine is crucial for ensuring its effectiveness, integrity, and relevance in the contemporary legal landscape. By upholding high professional standards and adapting to changing legal requirements, the notarial system can continue to serve as a cornerstone of legal certainty and protection of citizens' rights in Ukraine.

Key words: notariat, regulatory framework, notarial system activities, notary, improvement of the notarial system.